

ПРАВОВІ ПІДСТАВИ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНІ ГАРАНТІЇ ПРОДОВЖЕННЯ СТРОКІВ ДІЇ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУ УКРАЇНИ

Олександр Сергійович ШАДРІН,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Правові підстави та процесуальні гарантії продовження строків дії запобіжних заходів у кримінальному процесі України є важливим і складним аспектом правозастосування, що потребує ретельного законодавчого регулювання та наукового аналізу. Запобіжні заходи, як відомо, застосовуються до підозрюваних або обвинувачених з метою забезпечення належної поведінки та участі у кримінальному процесі. Однак виникають ситуації, коли наявних строків дії таких заходів недостатньо для досягнення мети правосуддя, що робить необхідним їх продовження. Це потребує дотримання певних правових норм і процедурних гарантій, які покликані збалансувати права особи та інтереси правосуддя.

Продовження строків дії запобіжних заходів регламентується Кримінальним процесуальним кодексом України, який визначає критерії та умови застосування цього інституту. Одним із основних принципів продовження запобіжних заходів є забезпечення законності та обґрунтованості таких дій. Продовження строків запобіжного заходу можливе лише за наявності чітко визначених обставин, які вказують на неможливість досягнення мети кримінального процесу без застосування такого заходу. Законодавство визначає, що продовження строків дії запобіжних заходів повинно базуватися на фактичних даних і бути підкріплене належною доказовою базою[1]. Основною метою застосування запобіжних заходів є запобігання ризику втечі підозрюваного, перешкоджанню слідству, впливу на свідків або інших учасників кримінального процесу. Саме ці ризики, як правило, обґрунтовують продовження строків дії таких заходів. Проте застосування запобіжних заходів і їх продовження повинно супроводжуватися процесуальними гарантіями, які передбачені для захисту прав підозрюваного або обвинуваченого. Це включає можливість оскарження рішення про продовження заходу, а також право на юридичну допомогу під час розгляду цього питання у суді. Однією з ключових процесуальних гарантій є обов'язок суду приймати рішення про продовження строків дії запобіжного заходу виключно на основі ретельного аналізу всіх обставин справи. Законодавство передбачає, що суд повинен мотивувати своє рішення, надавши оцінку кожному з наявних ризиків і довести, що продовження строків є необхідним для досягнення справедливого вирішення справи. Це забезпечує контроль за обґрунтованістю застосування примусових заходів і захист прав людини від можливого зловживання з боку органів правопорядку.

Процесуальні гарантії продовження строків дії запобіжних заходів включають також можливість перегляду судових рішень щодо таких захо-

дів. Зокрема, особа, до якої застосовано запобіжний захід, має право оскаржувати рішення про його продовження в апеляційному порядку, якщо вважає, що це рішення порушує її права або не відповідає фактичним обставинам справи. Це важлива складова процесуальних гарантій, оскільки забезпечує можливість захисту прав підозрюваного або обвинуваченого на кожному етапі кримінального процесу.

Одним з ключових аспектів правових підстав для продовження строків дії запобіжних заходів є їх зв'язок з конкретними обставинами справи. Наприклад, на початкових стадіях досудового розслідування суд може визнавати необхідним застосування більш суворих заходів запобіжного характеру, проте по мірі завершення основних етапів розслідування і зниження ризиків, суд може розглянути можливість пом'якшення запобіжного заходу або його припинення. Це означає, що продовження строків дії запобіжних заходів має бути гнучким і відповідати актуальним обставинам кримінальної справи. Продовження строків дії запобіжних заходів є складною правовою процедурою, яка передбачає дотримання певних строків і порядку. Відповідно до Кримінального процесуального кодексу України, клопотання про продовження строку запобіжного заходу повинно бути подано заздалегідь, щоб уникнути порушення прав особи через затримку з ухваленням рішення[2]. Суд, у свою чергу, повинен вчасно розглянути таке клопотання і ухвалити відповідне рішення, забезпечуючи безперервність процесу і недопущення ситуацій, коли особа продовжує утримуватися під вартою без належної судової санкції. Одним з важливих елементів процесуальних гарантій є принцип розумних строків. Це один з фундаментальних принципів кримінального процесу, який забезпечує баланс між інтересами правосуддя та правами підозрюваного або обвинуваченого[3]. Суд повинен враховувати, що надмірно тривале утримання під вартою або застосування інших запобіжних заходів може порушувати права особи на свободу і справедливий судовий розгляд. Відповідно, продовження строків дії запобіжного заходу повинно бути обмежене чіткими строками, що відповідають характеру і складності кримінальної справи. Важливо також звернути увагу на те, що захисник підозрюваного або обвинуваченого відіграє важливу роль у процесі продовження строків запобіжних заходів. Адвокат має право активно брати участь у розгляді цього питання, оскаржувати рішення суду про продовження строку і надавати докази, які можуть свідчити про відсутність підстав для подальшого застосування заходу. Захисник також має право вимагати зміни запобіжного заходу на більш м'який або його скасування, якщо обставини справи дозволяють це зробити. Таким чином, діяльність адвоката є важливим елементом забезпечення процесуальних гарантій для особи, щодо якої застосовано запобіжний захід.

Отже, правові підстави та процесуальні гарантії продовження строків дії запобіжних заходів у кримінальному процесі України є необхідними для забезпечення ефективного функціонування правосуддя і захисту прав людини. Законодавство передбачає чіткі критерії для продовження строків, а процесуальні гарантії забезпечують справедливість і обґрунтованість прийнятих рішень. Продовження строків запобіжних заходів має бути обмежене лише випадками, коли інші засоби не можуть забезпечити досяг-

нення мети кримінального процесу, і має відбуватися відповідно до принципів законності та дотримання прав підозрюваного або обвинуваченого.

Список використаних джерел:

1. Фоміна Т. Г. Забезпечення процесуальних прав підозрюваного і обвинуваченого органами внутрішніх справ України. *МВС України. Харків. 2012. 22 с.*
2. Фоміна Т. Сутність процесуального порядку застосування запобіжного заходу. *Підприємництво господарство і право. 2018. № 2. С. 207-211.*
3. Яценко, А. М. Звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру у зв'язку із закінченням строків давності: теоретико-прикладний аспект. *Форум права. 2017. № 4. С. 300-308. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2017_4_48.*